

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N° 2.

Februari 1869.

8:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen, *Två riksdaler riksmynt*. — Bref adresseras till *Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Experimentalfältet.*

Några ord till Sveriges landtbrukare i ett för hela landet viktigt ämne.

Vid vår korta annälan af Handbok i skogsskötsel af C. A. T. Björkman (sid. 81 förra årgången) yttrades att vi vid tillfälle ämnade återkomma till vissa delar af nämnde arbete och taga vi oss nu härmed friheten att fästa våra läsares uppmärksamhet på den afdelning i detsamma, som handlar om lågskogskultur. Vid arbetets genomläsande kommo vi nämligen att tänka på, hvilken nytta skulle tillskyndas landet och hur mycket det derjemte skulle förskönas, om alla sådana platser som nu ligga nästan obegagnade och således till föga nytta, blefve användade till dylik kultur. I åtskilliga trakter af vårt land, såsom vissa delar af Uppland m. fl., förekomma talrika backar eller kullar i åkerfälten, egande, delvis åtminstone, ofta nog en ganska god jordmån, men hvilka icke med fördel kunna uppodlas, till följd af å desamma förekommande talrika erratiska stenblock. Dessa kullar, nu utsatta för vindarnes och solens obehindrade inverkan, förete en högst torftig vegetation, men fullplanterade med träd och högre buskväxter, som beskuggade marken och hindrade vindarnes framfart, skulle de helt visst komma att framvisa en yppig växtlighet, lemna en icke obetydlig afkastning i virke och i hög grad bidraga till landets försköning. Hvad särskildt detta senare ämne — landets försköning — angår, så våga vi på grund af det icke så obetydliga vi haft tillfälle att se af främmande länder, påstå att intet land är i sig sjelft naturskönare än Sverige, men att vi å andra sidan gjort allt hvad i vår förmåga stått att förstöra denna vackra natur, och bevisen för detta vårt påstående torde hvar och en, som vill se sig omkring, kunna finna, utan att vi behöfva här inkräkta på utrymmet genom att anföra en mängd sådana. Betrakta blott våra kalhuggna bergbackar, våra i allmänhet fula byar och stugor, utsatta för stormar och solbadd, och alla våra af otaliga gärdesgårdar öfverkorsade fält. Tager man dertill i betraktande det ännu på vissa orter rådande tvåskiftesbruket, hvarest en betydlig del af jordytan gifves utseende af den ofruktbaraste öken, har man bilden i få ord antydd; och likväl — hur vackert skulle icke vårt land öfverallt kunna vara. Men icke allenast afkastningen i virke och landets försköning vore det som vunnos genom den ifrågavarande odlingen. Blefve hvarje plats, som icke lämpligen kan an-

vändas till andra odlingar, beklädd med tät trädvegetation, blefve klimatet derigenom högst betydligt förbättradt och detta, utan tvivel det viktigaste af alltsammans, erhöles rent af på köpet, eller, kanske rättare sagdt, man erhöles detta sistnämnda gratis. Detta kan äfven sägas om landets försköning, ty virkesafkastningen betalade ofelbart arbetskostnaderna för odlingen, synnerligast som det är att emotse, att virke, vare sig till bränsle eller annat, kommer att bli allt dyrare och svårare att erhålla i behöflig mängd, i anseende till de otaliga ändamål hvartill skogsprodukterna allt mer komma att användas.

Vi hafva särskildt fäst oss vid lågskogskultur af den orsak att vi närmast kommit att tänka på platser belägna i eller nära åkerfälten. Helt nära intill åkerjorden skulle nämligen resliga träd (högskog) inverka menligt på skördarne, men å större platser kunde naturligtvis midten utgöras af högskog, äfven om de förefinnas i åkerfälten, liksom i beteshagar och å alla andra platser, hvarest högskogskultur naturligtvis hade företräde. Efter dessa förutskickade anmärkningar öfvergå vi till den ifrågavarande afdelningen i den nämnda handboken, för att efter densamma anföra något om lågskog. Först torde vi dock böra, för den händelse icke alla skulle veta det förut, upplysa att med lågskog förstås skog, bestående af löfträd, som afverkas medan de ännu äro jemförelsevis unga, hvarefter stubbarne utskjuta skott, hvilka, då dessa uppnått någon storlek, åter afverkas för att åter erhålla nya skott från stubbarna, hvilka sedan åter i sinom tid afverkas o. s. v. Det faller sålunda af sig sjelft att till lågskog duga endast sådana trädslag, som efter afverkning skjuta skott från stubbarna.

Författaren till handbok i skogsskötsel börjar med att uppräknat lågskogens fördelar och dessa äro här i korthet anförda: 1:o tidig virkesafkastning; 2:o betydlig och snart tillgänglig penningafkastning å orter der vidjor till korgarbeten, tunnband etc. äro afsättliga; 3:o tillämplighet å ställen med ringa ytvidd, såsom gärdes- och ängsbackar m. fl.; 4:o enkel skötsel och hushållning i allmänhet, hvaribland återväxten endast i ringa mån och oftast alls icke behöfver underhjälpas genom plantering eller sådd o. s. v.

Såsom lämpliga platser för lågskogskultur uppger förf.: 1:o sank eller tidtals öfversvämmad

mark; 2:0 gärdesbackar; 3:0 grund och stenig, med löfskog beväxt mark; 4:0 orter der vedbrist är förhanden, äfvensom der fodertillgången är knapp, i hvilket senare fall lågskog företrädesvis användes för löftägt; samt 5:0 platser som, i grannskapet af städer eller andra afsättningsorter, hafva passande jordmån för uppdragande af korgvidjor och dylika smärre skogsalster, hvilkas odling derstädes understundom kan vara mer vinstgifvande, än markens användande till jordbruk.

Såsom till lågskog tjenlige trädslag uppgifver förf.: *klibbalen, pilarterna, svart-, kanada- och silfverpoppel* *), *asp, avenbok, gråal, ask, ek, alm, lind, lönn, hassel, bok och björk*, hvilka båda senare endast gifva ringa och föga tillfredsställande skott.

Omloppstiden beräknas här i landet till högst 30—35 års tid och minst till 5—8 år. Till tunnband äro 2—3-åriga och till korgvidjor 1—2-åriga skott lämpligast.

Allt sådant vi i största korthet härofvän blott refererat har förf. utförligt behandlat, men som vår afsigt endast varit att fästa uppmärksamheten på sjelfva saken, kan det som vi här blott i allrastörsta korthet anfört för vårt ändamål anses vara tillräckligt. Förf. redogör vidare för

*) Ontariopoppeln torde af poppelarterna utan tvifvel vara den allra förnämsta, såsom mer snabbväxande och hårdigare än de nämnda, men denna liksom åtskilliga andra högst värdefulla nyare amerikanska poppelarter äro sannolikt ännu icke af skogsmännen kända.

Red.

huggningstiden, sättet för afverkningen, samt hvarje af de här ofvan nämnda särskilda trädslagens behandling vid lågskogsskötsel och hvilket det blefve för vidlyftigt att här referera.

Så mycket är väl emellertid allmänt känt, att *klibbal, knackpil* o. d. böra väljas för fuktigare lägen, *gråal, hassel, lönn* o. d. för torrare. Här skola vi för egen del tillägga blott några få ord, hänvisande dem som vilja skaffa sig närmare underrättelser i ämnet till det ofvan nämnda arbetet eller andra likartade sådana.

För att trädplantering i gärdesbackar o. d. platser skall, utan allt för stora kostnader och besvär, kunna utföras, måste man utsätta små 2- och 3-års plantor. Man kan dels få köpa sådana från åtskilliga trädskolor för billigt pris, men bör alltid göra sig förvissad om, att de *icke* äro importerade och dels kan man uppdraga sådana plantor sjelf, synnerligast af *lönn, rönn*, (hvilket trädslag äfven kunde vara med bland dem, som lämpa sig för lågskog), *björk, al*, m. fl. Men äfven skulle såning på platsen, synnerligast af en del sorter såsom *ek, lönn* och åtskilliga andra, kunna företagas. Man upphackar dervid mindre jordfläckar, på skogspräket kallade rutor, och sår på dessa. Säkrare blir det dock alltid att utsätta småplantor, synnerligast i öppna, blåsiga lägen.

Till sjelfva det praktiska utförandet rörande sådd och plantering af de olika för lågskogskultur lämpliga trädslag skola vi återkomma en annan gång.

Om trädgårdsodlingens rationella bedrifvande.

Af *Vertumnus*.

3.

Plantering af fruktträd på åkerfälten. (Forts. fr. nr 1.)

Hvarje fält, hvarå med god framgång kan odlas alla våra vanliga åkerbruksväxter, såsom hvete, råg, korn, m. m. d. är äfven tjenligt för fruktträd och ju bättre jorden är afdikad, gödslad och bearbetad, desto större framgång har man naturligtvis att förvänta af sina fruktträdsplanteringar.

Afståndet emellan fruktträden å ett åkerfält får naturligtvis vara betydligt större än å en plats som ensamt skall upptagas af fruktträd, och anses afståndet mellan träden böra tagas omkring 50—70 fot. Det allra närmaste träden kunna få sättas intill hvarandra anses vara 40 fot och det största afstånd åter som anses kunna vara af nöden torde vara 80 fot. Detta må nu bero på hvars och ens eget tycke att anordna efter behag, blott de ej sättas för tätt. Fruktträdsraderna förläggas alltid så att de löpa parallelt efter plöjtgarne, hvarjemte träden i de olika raderna sättas midtemot hvarandra. De sättas nemligen icke zigzag eller i förbund som det kallas, utan i kvadratform, på det man må

vara oförhindrad att plöja längsefter eller tvärsöfver stycket, hvilket man vill. På sjelfva vändtegarne får man naturligtvis icke sätta några fruktträd.

Det första man har att göra är att utmärka platserna der träden skola stå och detta sker antingen genom att nedsätta en störstump eller pinne eller genom att uppkasta ett spadtag jord på hvarje plats der ett träd skall sättas. Sedan lägger man ut gödsel några tum tjockt och på ett par kvadratalnars vidd på de för träden afsedda platserna, hvarefter dessa fläckar omgrävas ett spadtag djupt så att gödseln blir inblandad i jorden och skola dessa förberedande arbeten alltid verkställas om hösten. Skulle emellertid jorden tillfrysas innan dessa arbeten medhinnas, inskränker man sig till att blott utlägga gödseln. Har man sedan tillfälle att den följande våren nedgräva gödseln är det bra, hvarom icke planterar man ändå ofvanpå gödseln. Så snart jorden blifvit fullt tjenlig på våren, eller så snart hon icke längre är för sur, företages planteringen. På de under hösten gödsla-

de och omgrädda fläckarne utsättas nu träden sålunda, att trädet ställes med rötterna alldeles ofvanpå jordytan och jord tages ett spadtag här och ett spadtag der på något afstånd från trädet och lägges omkring stammen, så att en kulle bildas hvari rötterna ligga inbäddade, och får denna kulle icke tilltagas för liten, hvarjemte den göres något skålig upputi, på det regnvatt-net ej må utan nytta borttrinna.

Hvad sjelfva träden beträffa ha vi redan yttrat att de då de utplanteras helst böra vara små, både för att vara billigare och lättare att plantera. Helst böra de vara i pyramidform och i ungdomen skola de bibehållas i denna form, hvarvid tillses att toppskottet alltid kommer att växa så rakt upp som möjligt. I den mån trädet sedan tillväxer tagas de nedre grenarne bort, dock icke förr än de antingen börja se tynande ut eller ock uppnått 1—3 tums diameter och deröfver och dermed fortsättes så länge tills trädet blir ganska högstammigt, och må stamhöjden slutligen gerna uppgå till 10—12 fot eller deröfver. Genom att på detta sätt gå tillväga, nämligen att utsätta lågstammiga träd, men efterhand qvista upp dem, erhåller man slutligen vackra, upprättstående, högstammiga träd, ty högstammiga måste träd vara som skola stå å åkerfälten. Skulle deremot träden vara högstammiga redan då de utplanterades, skulle de ofelbart genom blåstens inverkan få en lutande ställning och vid högre ålder komma att bli sådana missfoster, som man tyvärr allt för ofta ser förekomma i våra fruktträdgårdar. Andra än äpple- och päronträd torde icke vara skäl att odla å åkerfäl-

ten och icke heller får af dessa arter annat än vinterfrukt planteras, på det att icke skörden af frukten må inträffa före sädesskörden. I skoglösa beteshagar och å uti åkerfälten befintliga backkullar kunde körsbärsträd mycket väl odlas. Plommonträd skulle äfven kunna inrymmas i backar, med lerhaltig och bördig jord, men i beteshagar anses de vara olämpliga.

Hvad skötseln af fruktträden å åkerfälten beträffar är denna likartad med fruktträds skötsel i allmänhet. Då och då måste träden ha en extra gödsling, utöfver hvad fältet föröfrigt består. De kilar, som vid plöjningar icke åtkommas närmast stammen, måste naturligtvis grävas och slutligen är det af högsta vikt, att vid jordens brukning fara försigtigt fram så att träden dervid icke skadas. Vill man använda fälten till kreatursbete torde det vara nödvändigt att nedsätta några stadiga störar omkring hvarje stam, ty om ock träden än hunnit bli så högstammiga att kreaturen icke kunna skada kronorna, komma de dock säkert att finna stammarne särdeles lämpliga att skubba sig på och hvaraf träden komma att fara illa. Att på detta sätt genom störar skydda stammarne förorsakar visserligen både kostnad och besvär, men för ett folk sådant som vi svenskar, som icke sky besväret att stänga gärdesgårdar, härs och tvärs öfver alla marker, torde ett dylikt besvär förefalla allt för obetydligt att tala om. Men i en framtid skall man säkert finna sin fördel vid att låta bli att beta de odlade fälten och då har man i detta afseende ingen olägenhet af fruktträds förekommande å desamma.

Något om huru beskärningen skall verkställas vid plantering af fruktträd.

(Slut fr. nr 1.)

Har trädet deremot vid planteringen inga öfverflödiga grenar eller skott (se fig. 2), så gör man bättre att alldeles icke beskära än att toppa dessa. Skulle dock rötterna vara mycket stympade, så att det synes vara oundgängligt att beskära, så gör man bättre att borttaga alla fyra sidoskotten och lemna toppskottet orördt på ett träd, som har det utseende fig. 2 antyder, än att toppa dem, ty genom att, under den derefter följande våren, d. v. s. sedan trädet stått på platsen ett år, tillbörligen aftoppa toppskottet, erhåller man nya sidoskott — ehuru dessa visserligen litet högre upp — och blir man således i stånd att gifva kronan den riktiga formen vida lättare, än detta skulle blifvit fallet, om skotten blifvit toppade. Man har nämligen icke ensamt att iakttaga, att beskärningen verkställas så, att trädets fortkomst

på möjligaste bästa sätt befrämjas, utan måste äfven fästa afseende på trädets blifvande form, så att ingen rubbning i detta hänseende eger rum. I de allraflesta fall är ett nyplanteradt träd tillväxt under första året obetydlig. De reglor, hvar efter ett träd beskäres, för att få det i en gifven önskad form, kunna således icke tillämpas på den beskärning, som sker vid sjelfva planteringen, utan måste man då skära så, att man det följande året, sedan trädet fått stå ett år och rotfästa sig, är oförhindrad att fortsätta beskärningen i enlighet med den plan, som måste följas för att få trädet i den önskade formen. Vi skola här närmare belysa detta med ett par exempel. Om det antages att ett sådant träd, fig. 2 framställer, planterades utan att beskäras, så får det vanligen till hösten ungefär det utseende, fig. 3

framställer, d. v. s. att sjelfva toppögonen, och möjligen några närmast intill dem sittande, utväxa med kortare skott, under det de längre ned på skotten befintliga ögonen förbli sofvande eller med andra ord: icke växa ut. Våren derpå beskåres nu trädet så som det skulle beskuren den föregående våren, så framt det då icke blifvit omplanteradt, eller så som det å fig. 3 finnes antydt genom streck, hvarefter de ögon, som förra året förblefvo sofvande, nu utväxa med skott.

Planteringen har således åstadkommit ett års uppehåll, men eljest ingen rubbning i planen för kronans bildande.

Hafva deremot vid planteringen alla grenarne eller skotten skurits tillbaka, så händer det ofta nog, att alls inga skott framkomma, utan några af ögonen utveckla endast några få blad, hvarvid sjelfva ögonen börja bilda sig till fruktögon. Men om ock kortare skott utvecklas, så som det synes af fig. 4, så har man dock likväl svårt att sedan kunna åstadkomma en välbildad

krona, och man förlorar i lyckligaste fall säkert 2 år i stället för 1, såsom ofvan är nämndt, i trädets utbildning.

Ofvanstående torde vara tillräckligt att antyda, huru vi anse beskärningen rättast böra utföras å nyplanterade träd. Det torde böra tilläggas, att antingen man planterar höst eller vår, bör beskärningen ske om våren, nämligen så att de träd, som planteras om hösten, helst lemnas obeskurna till våren. Man kan visserligen äfven beskära om hösten med lika fördel som om våren, blott man brukar den försigtigheten att icke borttaga af ett skott, som skall bort, allt på en gång, utan lemnar några tums långa tappar kvar, hvilka sedan bortskäras om våren.

Hvad här blifvit sagdt om fruktträd, gäller äfven i vissa delar om träd i allmänhet.

Camelliers odling i boningsrum.

(Efter en artikel i »Tidskrift for Havevesen» af kopparstickare Löventhal.)

Det har ofta händt mig under samtal med blomsterälskare, att då jag fäst deras uppmärksamhet på odlingen af camellier i boningsrum, jag fått till svar: det vore önskligt att detta låte sig göra, men det tjenar till ingenting att försöka det; gammal erfarenhet ådagalägger att så snart man får hem camellier, falla knopparne af om än de ock föröfrigt äro friska, och slutligen bli plantorna sjuka. Jag har då hänvisat dem till Bentziens »Stuegartner», men man har svarat mig: »Bentzien är trädgårdsmästare; för andra tjenar det till ingenting att försöka.»

Då jag emellertid i flere år har odlat camellier i mina rum, antager jag, att det icke skall vara utan intresse för tidskriftens läsare, synnerligast för de blomstervänner som skulle önska odla camellier i sina rum, att få kännedom om de erfarenheter jag under en flerårig odling har vunnit.

Då man om hösten hos en handelsträdgårdsmästare köper ett urval camellier, får man dem vanligen planterade i löfjord, och i den låter jag dem stå orörda tills de blommat, då jag omplanterar mina camellier i ljungjord, ty i sådan trivas de bättre än i löfjord, åtminstone bättre än i ensamt sådan. Ljungjorden tages der ljung växer, men endast det öfre, oftast helt tunna jordlagret, är användbart; dock anser jag det fördelaktigt att tillsätta litet löfjord, hvarjemte ej för fin sand som blifvit rentvättad tillblandas. Jordblandningen må alltså bestå af $\frac{3}{4}$ ljungjord, $\frac{1}{4}$ löfjord $\frac{1}{4}$ sand och något litet gammal kalk, hvilket allt väl sammanblandas. I denna jordblandning trivas camellierna förträffligt. Krukorna, som användas, må icke vara större än

som är nödigt, ty genom att taga för stora krukor, vinnes endast, att plantorna växa för starkt och icke sätta blomknopp. På botten af krukorna lägges först ett lager krukskärf af minst en tums höjd och derofvanpå ett litet lager träkol, för att befodra vattenafloppet. Detta anser jag vara tillräckliga upplysningar med hänsyn till jordblandningen, och öfvergår jag derföre härmed till plantornas öfriga behandling. När jag om hösten får hem camellierna från handels-trädgårdsmästarna, ställer jag dem i ett svalt rum, nämligen ett sådant som icke användes till dagligt bruk (ty genom ständiga temperaturvexlingar affalla blomknopparna), men som ligger intill de rum som dagligen bebos. Rummet hålles frostfritt, hvilket i sträng köld kan uppnås genom att under natten hålla dörren till det varma rummet öppen. Plantorna öfersprutas 2 å 3 gånger i veckan med kylslaget vatten, och sådant användes äfven till vattning, enär allt för kallt vatten är skadligt. Viktigt är att krukorna aldrig må få uttorka för mycket, ty såsom följd deraf affalla knopparne, men de må icke heller vattnas så mycket att jorden blir sur. Efter slutad blomning sker omplanteringen i öfvannämnde jordblandning, men detta arbete må utföras med den största omsorg, så att man icke borttager för mycket af den gamla jordklumpen. Efter denna tid skjuta plantorna skott, och nu öfersprutas de minst en gång om dagen. De unga bladen som framkomma tåla icke sol och måste plantorna derföre starkt beskuggas, hvarmed fortfares till fram i slutet af maj, då bladen vanligen uppnått den stadga att de fördraga morgonsol och då bör man äfven,

för att vänja dem vid luften, hålla fönsterna öppna då vädret är varmt. Fram i juni är vädret i allmänhet sådant, att camellierna kunna utflyttas i det fria, men under de första dagarna efter utflyttningen ställas de på en skuggig plats, men vänjas efterhand vid morgonsolen. I slutet af juli och början af augusti, äro bladen så stadgade, att de numera kunna fördraga full sol, hvadan plantorna ställas på en solrik plats. Härvid erinras, att man denna tid icke får sprita camellierna på morgonen, ty derigenom skulle bladen bli gulfläckiga, utan i dess ställe verkställa detta arbete på aftonen. När bladen uppnått fullkomlig stadga, bör vattningen ske något sparsammare, hvarigenom bildningen af blomknoppar befordras; det torde dock förstås af sig sjelft, att man icke får låta uttorkningen gå så långt att plantorna deraf skadas. Så snart luften i slutet af augusti eller början af september börjar blifva kylig, inflyttas camellierna i hus. Man håller till en början fönsterna öppna, men börjar dock så småningom afvänja dem från luften, då eljest en alltför hastig förändring från fri luft kunde förorsaka

blomknopparnes affallande. De flyttas slutligen till sitt vinterquarterm, der de behandlas såsom föregående vinter.

Vid vattning af camellier, liksom öfverhuvud plantor i allmänhet, böra de erhålla så mycket, att hela jordklumpen blir genomblött, men de vattnas icke på nytt förr än de åter begynna att blifva torra. Camellier tåla icke animalisk gödsel i vattnet, och de må icke omplanteras ånyo, förr än krukorna äro fullrotade.

Rörande valet af camellier, beror det naturligtvis på hvars och ens egen smak, hvilka sorter man föredrager, men man har dock några få sorter, hvilka bättre än de öfriga fördraga den torra luften i boningsrum. Dessa äro af röda: *imbricata*, *Chandleri elegans* (*pulcherrima*), *Campbell* och *Donkelari*. Af hvita vill jag tillråda att taga *alba plena*, hvilken är den vackraste. Man anser visserligen att denna har större benägenhet att fälla knopparne än de röda, men detta har jag icke funnit och jag tror detta kommer deraf att den mindre än de öfriga fördrager fukt, hvilken gör att knopparne lätt ruttna af.

Om beredning af cider.

Vi hafva blifvit uppmanade att i trädgårdstidningen meddela huru *most*, *cider* eller *fruktvin* af kärnfrukt (äpplen och päron) skall på billigaste och enklaste sätt beredas, men då vi väl haft tillfälle att i södra Tyskland (Württemberg) dricka sådant vin, eller som det der kallas *most*, men deremot icke ega annan kännedom om tillverkningsättet än hvad vi dels muntligen hört berättas, dels läst derom, så tilltrorde vi oss icke att skriva en afhandling om mostberedning, utan hafva vi i stället anmodat en kollega som en längre tid vistats i Württemberg och der deltagit i beredning af most, att skriva en uppsats i ämnet, och då han i detta afseende välvilligt gått vår önskan tillmötes, följer hans artikel här.

I södra Tyskland för att icke tala om England och norra Frankrike m. fl. orter, beredes af äpplen och päron en mycket helsosam dryck, som tyskarne kalla *most*, men fransmän och engelsmän kalla *cider*. I länder der fruktodling bedrivs i stor skala är ock ciderberedning af stor vigt, då man besinnar att de år fruktträden gifva rik skörd man annars icke skulle veta hvad man skulle göra med frukten. Man använder då största delen till cider och detta med så mycket större fördel som cidern håller sig god i flera år *).

I Württemberg står fruktodlingen på en ytterst hög ståndpunkt, oaktadt de klimatiska förhållandena icke öfverallt derstädes äro gynnsamma. Orsaken till denna fruktodlingens höga ståndpunkt torde förefinnas i den omständigheten att der icke finnes några större godsegare, utan att bonden sjelf är egare af sin jordbit och att

han derföre vet, att han planterar för sig och de sina. Cidern har ock der vunnit insteg, snart sagdt i hvarje koja, ty den som sjelf icke eger några fruktträd, kan om hösten till billigt pris köpa frukt för att tillverka sitt behof af cider, och han gör det äfven.

Vid den tid på hösten, då tillverkningen af cider pågår, äro pressar och krossqvarnar dag och natt i rörelse, ty det gäller att verka medan tid är. Skall det någonsång komma att se så ut hos oss? På åtskilliga orter är ju frukten äfven hos oss ganska billig hösttiden, de år då rik fruktskörd inträffar. Vi kunde ju börja så småningom och troligt, ja säkert är, att om vi blott lära oss känna flera sätt att använda frukt, sådan skulle komma att mera och i större skala blifva odlad. Här följer nu några ord om beredning af cider.

Hvarje sort af äpplen och päron kan anses vara duglig till cider, ehuru väl hvarje sort icke lemnar lika god sådan. Sommarfrukt lemnar en cider som snart är användbar, men som deremot icke rätt länge låter gömma sig. *Höstfrukt* af päron och *höst- och vinterfrukt* af äpplen gifva den bästa cider. Hufvudsaken är i sjelfva verket att träffa ett lämpligt förhållande emellan syran och sockret i den frukt man vill använda. Det kunde sägas mycket om ciderberedning, men då saken i och för sig sjelf är mycket enkel, kan det vara nog att här i korthet meddela om

1. Frukten skörd och behandling.
 2. Ciderns beredning. a) Frukten krossning; b) Dess pressning.
 3. Ciderns vidare behandling.
1. *Frukten* skakas vanligtvis ner; åtminstone

*) Från Frankrike lärer man till och med exportera cider. Red.

gäller detta om sommarfrukten, och denna senare, i synnerhet päronen, måste genast användas. Äpplen böra aftagas några dagar innan fullkomlig mognad inträdt och derefter ligga i hög 8 å 10 dygn. Höst- och vinterfrukt lemnas på träden så länge som möjligt och *plockas* helst ner. Sedan lägges den i hög för att svettas och mogna efter, hvilket anses föröka sockerhalten, och kan höstfrukt lemnas 2 och vinterfrukt 4 veckor i hög.

2. *Ciderns beredning.* a) *Fruktens sönderkrossning* sker på flera sätt, men innan detta verkställes bör frukten noga rensas och tvättas. Inga ruttna delar eller något orent får finnas på frukten. Alla redskap och kärl måste vara ytterst väl rengjorda, ty saften har stor benägenhet att taga till sig smak af främmande ämnen. — Utom baljor, ämbar o. d. samt fat eller ankare med hänsyn till kvantiteten, behöfver man tvänne hufvudsakliga inrättningar, näml. *krossqvarn* och *press*. Man har förbättrade konstruktioner af bägge slagen utaf jern till skäligen priser och hvarmed arbetas både fort och väl, men på landsbygden ser man sådana vanligast afträ. Krossqvarnen utgöres der af en större krokig ho eller tråg bildadt af en urhålkad trädstam, hvars böjning utgör en del af en cirkelbåge. Ut i denna ho lägges frukten och krossas med en rund sandsten, vanligen bestående af en gammal qvarnsten, stående på högkant och försedd med en rund bjelke till axel, hvilken axel är fastgjord i den punkt, som utgör centrum af den periferi hvaraf det krokiga tråget utgör en del, dock sålunda att den kan kringvridas och tillåter qvarnstenens rullande fram och tillbaka i tråget. Genom att sålunda med handkraft rulla qvarnstenen fram och åter i tråget, krossas frukten*). En sådan inrättning ser man vanligtvis uppståld vid hvarje by i Würtemberg, till gemensamt begagnande. Den är icke dyrbar, men den är dock ganska ändamålsenlig.

b) *Pressning.* Sedan frukten är krossad företages i allmänhet pressningen genast. Nyare ertärenhetsrön hafva dock visat det vara riktiggast att låta fruktmassan stå i med lock försedda

*) Vi skola vid tillfälle lemna vidare beskrifningar och afbildningar af några fruktkrossningsapparater. En enkel pressinrättning finnes afbildad dels i 5te årgången af Tidsn. för trädgårdsodlare sid. 16, dels i tredje upplagan af Trädgårdsbok för folkskolor och landtmän sid. 68. Redaktionen.

kärl 1 å 2 dagar innan pressningen företages, emedan sockerhalten derigenom skall förökas. Massan får dock icke lemnas opressad längre än tills den börjar jäsa. Man fränsilar först den saft, som lätt låter fränskilja sig och företager sedan pressningen. De vanligaste pressar bestå af två starka bottnar, som med stor kraft kunna tryckas emot hvarandra genom skrufvar eller förmedelst en stadig bom, hvilken nedtryckes med handkraft eller genom påhängda tyngder. Den nedra botten är något vidare än de öfre och försedd med en mängd små rännor, som leda saften till något större afloppsrännor, som gå rundt omkring och leda saften till kärlet, hvari den upphämtas. Ut i pressen ligger fruktmassan antingen i glesa säckar eller vanligast hvarftals mellan ren råghalm. Då första pressningen är gjord, plägar man uppjuka fruktmassan med något rent vatten och pressa den för andra gången.

3. *Ciderns vidare behandling.* Visar den nypressade saften ett mycket grumligt utseende, så lemnas den att stå några dagar i baljor e. d., hvilka dock böra vara försedda med lock, hvar efter den silas och fylles på kärl. Är den deremot strax klar fylles den genast på kärl, näml. fat, ankare e. d. mot mängden af saft svarande kärl. Kärlet, som måste vara på det allra sorgfälligaste rengjort, måste bli aldeles fullt och ställas i en lokal der luften är torr och ren och der temperaturen under de 3 första veckorna är + 10—15° C. Är saften på stora kärl är 10 graders värme tillräcklig, hvaremot, om den är på små sådana, en temperatur af 15 graders värme är erforderlig. Jäsningsprocessen inträder snart och varar merendels 4 till och med 6 veckor, under hvilken tid man har att tillse det kärlet ständigt äro fullkomligt fulla, och man fyller derföre på med något rent vatten så ofta det behöfs. Märker man att jäsningen betydligt aftager så sänkes temperaturen i rummet till omkring en tredjedel af den ofvan uppgifna, men så snart jäsningen synes nära slutad, så tillslutas kärlet med ett sprund försedd med en liten tapp eller sveika, hvilken till en början isättes löst så att den ännu sig bildande kolsyran må kunna uttränga. Då saften är af sommarfrukt eller eljest af svag beskaffenhet tillsprundas kärlet förr än då den är af vinter- eller höstfrukt.

(Forts.)

Öfversigt öfver trädgårdsgöromålen i februari månad.

Köksväxtodlingen.

Drifbänkar böra nu anläggas, så framt man vill ha tidiga sådana, i annat fall kan det vara tidigt nog att företaga detta arbete i början af nästa månad. Det första som vanligen anlägges är en s. k. melonkur, d. v. s. en liten drifbänk för ett fönster, att deri uppdraga melon- och gurkplantor. Sedan lägges bänkar för att derpå

odla rädisor, sallat, persilja, tidiga holländska karrotter etc. Blomkålsplantor o. m. d. uppdrages äfven stundom på de tidigaste bänkarne. På något senare bänkar, som lägges mot slutet af månaden, odlas bönor (tidiga holländska svärds-), spenat och potatis, senare meloner och gurkor, hvarjemte plantor af kronärtskockor, jättelök, och blomkål för utplantering på kalljord, uppdrages

på desamma. Det första man har att göra vid bänkläggning är att skaffa sig varmt strö. Låter man ströet eller gödseln qvarligga vid stallet någon tid, utan att såsom förut efterhand utföra den, plägar man der få en varm ströhög att tillgå. I annat fall skottar man en fläck ren på bänkplatsen, gör der upp en eldbrasa och då den blir halfbrunnen öfvertäcker den med ofru-set strö, till en början icke mer än att röken kan tvinga sig igenom, men efterhand mera och efter några timmars förlopp öses mer strö deröfver, så att en temligen stor hög bildas. Efter några dagars förlopp är denna ströhög alltigenom varm och nu lägges en sträng deraf der bänken skall bli och öfvertäckes med kallt strö. Efter ytterligare några dagars förlopp, sedan strängen alltigenom tagit värme, arbetas den igenom, hvarvid allt ouppvärmtd strö, halmtappar o. d. lägges inuti strängen och det mest brunna ströet utanpå och sedan den ännu ytterligare fått ligga några dagar så att den ånyo blifvit genomvärmtd lägges bänken. Detta tillgår så att tvänne arbetare med grepar börja i ena ändan och fortsätta strängen utefter att utlägga en bädd af 2 å 3 fots höjd och 2 fot bredare än bänklådorna och något högre i norra än södra kanten. Då bädden är färdig öfvertäckes den med halm e. d. för att hetta igenom och sedan påsättes lådor, hvari lägges 6—8 tum djupt med jord, fönsterna påläggas och efter några dagars förlopp, sedan jorden blifvit genomvärmtd, är bänken färdig att beså. Jorden omgräfvdes då och krattas, fröen utströses och öfvertäckes med jord till 3—5 gånger deras tjocklek. Sedan bänken är sådd påläggas fönster och derofvanpå mattor eller luckor, så att den hålles mörk tills fröet grott. Skulle den vara mycket varm eller början till mögelbildning visa sig, läggas små pinnar e. d. under ena ändan af fönsterna för att utsläppa imman redan innan fröet grott, men i motsatt fall hålles den tillsluten till dess plantorna börja att visa sig. Så snart plantorna börja uppkomma aftages täckningen (mattorna eller luckorna) öfver fönsterna och bänken luftas både nätter och dagar under 8—10 dygn. Dels af sjelfva plantornas utseende, dels med tillhjälp af en termometer som lägges i bänken, synes det hur mycket bänken bör luftas. Luftningen sker derigenom att en s. k. luftkil instickes under fönstrets ena ända, hvarigenom luftvexling i bänken åstadkommes. Temperaturen i bänken måste naturligtvis vara olika för olika växter och den måste äfven hållas lägre under mulet väder och under natten än vid solsken. Spenat, rädisor, morötter, persilja, blomkål o. d. fordra + 8—10° vid mulet och + 15—18° vid klart väder;

gurkor, bönor, potatis + 15—18° vid mulet, + 20—25° vid solsken; meloner + 18—24° vid mulet, + 25—30° vid klart väder. Alltför strängt behöfver man dock icke hålla på dessa gradtal och man kan det icke heller alltid, om man än ville det, men de hafva uppgifvits såsom en ungefärlig ledning.

Köksvärtfrö bör nu requireras och en del sorter såsom lök, palsternackor, rödbetor m. fl. strax det hemkommit profsås, ty full säkerhet har man icke att alla frön äro fullt grobara hvar man än må hafva köpt dem.

Diverse arbeten, såsom rotsakernas tillsyn i källaren m. m. äro de samma som förra månaden.

Fruktodlingen.

Fruktdrifning. Med drifning af vin, persikor, aprikoser och fikon, planterade i särskildt dertill inrättade hus, är nu tid att begynna, om det icke börjades dermed redan i förra månaden. Likaledes inflyttas nu till drifning smultron, hallon m. m. d. som man för ändamålet inplanterat i krukor. Regeln för all fruktdrifning är att under de första veckorna hålla temperaturen låg (+ 3—6°) och sedan höja den helt småningom till dess att knopparne börja öppna sig, ty eljest komma en del knoppar aldrig till utveckling, utan förtorka, i stället för att utväxa eller öppna sig. Spritning bör dagligen en eller två gånger verkställas ända tills blomningen begynner.

Diverse arbeten. Fruktträden efterses och om domherrar, gråsparfvar e. d. småfoglar angripa knopparne på körsbärsträden, får man söka afhålla dem. Gråsparfvarne kan man gerna skjuta, men må noga tillse att icke andra småfoglar, som äro nyttiga, äfven skjutas. Se föröfrigt förra månaden.

Landskapsträdgården.

Här förrättas de göromål som i förra månadens minneslista nämudes, i händelse de då icke blefvo verkställda.

Blomsterodlingen.

Krukväxterna skötas liksom förra månaden, men som solen nu går högre och har större verkan, höjes temperaturen något och växterna erhålla en och annan öfverspritning på morgonen, då dagen synes bli klar. Omplantering af krukväxterna företages i allmänhet nu. Mot slutet af månaden kan man börja sätta sticklingar af åtskilliga sorter.

Ympning af törnrosor. Så snart nyponstammarne, som i förra månaden sattes till drifning, börja utslå löf företages deras ympning. Efter ympningen måste de hållas någorlunda varmt, spritas minst en gång om dagen, samt under klara dagar skuggas.

Kortare uppsatser och notiser.

Sveriges import och export af trädgårdsprodukter under år 1867. Enligt kommerce-kollegii nyligen utkomna berättelse om Sveriges utrikes handel och sjöfart år 1867 har af trädgårdsprodukter o. d. under nämnde år till riket in-

förts: anis 77,050 skålp.; dito sjöskadade 174 skålp.; apelsiner 322,851 skålp.; blommor, naturliga för 412 rdr; do torkade för 1,292 rdr; blomsterlökar för 11,866 rdr; buskar för 479 rdr; trädgårdsbönor 717,253 skålp.; champignoner 18 skålp.; cikorie-

rot 751,483 skålp.; citroner 87,352 skålp.; citronsaft 24 kannor; citronskal, torra, 732 skålp.; dadlar 2,088 skålp.; fenkol 86,669 skålp.; fikon 293,226 skålp.; frukter och bär ej specific., friska 1,948 centner; d:o sjöskadade för 74 rdr; d:o inlagda 6,071 skålp.; d:o torra 26,568 skålp.; frö, kanarie- 78,463 skålp.; d:o blomster- och trädgårds- 85,624 skålp.; d:o hamp- 1,788 kubikfot; d:o hvitbets- 6,594 skålp.; d:o rof- och rapsat- 44,257 kubikfot; d:o ej specificerade 12,713 skålp.; grönsaker, friska 1,304 centner; d:o inlagda i bränvin och ättika 288 skålp.; d:o torkade 1,910 skålp.; honung 6,708 skålp.; humle 2,742 centner; kaffe 18,677,712 skålp.; d:o brändt och kaffesurrogat 2,653 skålp.; d:o sjöskadadt för 283,986 rdr; kakao 35,345 skålp.; kastanjer 6,383 skålp.; korgar af oskalade qvistar och spån 861 skålp.; koriander 3,853 skålp.; korinter 26,278 skålp.; kummin 107 centner; lagerblad och lagerbär 32,434 skålp.; lök 66,554 skålp.; mandel 342,124 skålp.; d:o sjöskadade för 278 rdr; mjöl af vegetabilier, ej inbegripna under spannmål 7,324 skålp.; muskott, torr, och muskottblomma 3,880 skålp.; nejlikor 21,871 skålp.; nötter, kokos- 2,058 stycken; d:o hassel-, val- och andra slag 85,083 skålp.; oliver 2,823 skålp.; plantor för 15,666 rdr; plommon, bruneller och sviskon 665,229 skålp.; pomeranser 1,155 skålp.; pomeranskuoppar och skal 116,161 skålp.; potatis 26,204 kubikfot; potatismjöl 183 centner; russin 1,208,924 skålp.; d:o sjöskadade för 1,081 rdr; russinstjelkar 756 skålp.; rötter, ätbara 100 kubikfot; saffran 1,157 skålp.; senap, omalen 62,578 skålp.; d:o malen och preparerad 9,653 skålp.; silke, rätt ofärgadt 21,036 skålp.; d:o färgadt 8,379 skålp.; sirup 5,133,068 skålp.; socker 42,620,998 skålp.; stärkelse 54,848 skålp.; svampar 3,791 skålp.; tamarinder 4,167 skålp.; thé 62,361 skålp.; tobak, orbetad 5,504,038 skålp.; d:o arbetade (cigarrer, snus etc.) 74,499 skålp.; tryffel 473 skålp.; träd, friska för 11,387 rdr; vanilj 281 skålp.; vax 3,152 skålp.; vin på fat 3,083,805 skålp.; d:o på buteljer 67,665 kannor; och vindruvror 10,786 skålp.

Under samma tid har från riket utförts: blommor, naturliga för 12 rdr; d:o torkade för 20 rdr; bönor, trädgårds- 1,277 skålp.; frukter, friska 3,004 centner; torra 15 skålp.; frö, blomster- och trädgårds- 639 skålp.; d:o hvitbets- 1,000 skålp.; d:o rof- och rapsat- 4,840 kubikfot; d:o ej specificerade 1,233 skålp.; grönsaker, friska 33 centner; honung 137 skålp.; humle 111 centner; korgmakarearbeten af oskalade qvistar och spån 3,250 skålp.; lök 195 skålp.; nötter 20 skålp.; plantor för 741 rdr; potatis 7,117 kubikfot; potatismjöl 3 centner; rötter, ätbara 88 kubikfot; senap, omalen 40 skålp.; d:o malen och preparerad 482 skålp.; silke 103 skålp.; sirup 612 skålp.; socker 5,343 skålp.; stärkelse 4,690 skålp.; tobak, arbetad 1,344 skålp.; träd, friska för 1,408 rdr och vax 16,338 skålp.

Något om drifbänkplatsers torrläggande och om vinnande af gödseltillgång. På många ställen är det svårt att få ett passande läge för drifbänkarna, emedan nödigt aflopp från platsen ofta gör att läget är bottensurt, hvilket är i hög grad skadligt. Som hvar och en, som har någon erfarenhet, vet, frambringa ett trädgårdsland eller en åker som lider af bottensyra ej så goda och vackra skördar, som der platsen är täckdäkt; likaså förhåller det sig med bänkarna. Står vatten på platsen och drager sig upp i bänkgödseln, meddelar det sig åt jorden och hvaraf det som odlas i densamma ofelbart lider*) och man bör derföre söka att afleda grundvattnet. Man upprävar för detta ändamål öppna diken emellan hvarannan bänksträcka (förutsatt att bänksträckorna ligga tätt intill hvarandra, hvilket i alla afseenden är af mycken fördel) och öfver dikena läggas broar eller tak af brädbakar eller utskottsplank. Vid bänkplatsens ena ända på passande ställe gräfvnes en större grop, till hvilken afloppet från alla dikena ledes genom ett tvärdike. — På bänkplatsen föres dessutom dy- eller annan lätt jord och utbredes på densamma och deroftanpå läggas sedan drifbänkarna på vanligt sätt. Meningen härmed är att djorden skall uppfånga en del af de upplösta gödselämnen, som nedriana ur bänkgödseln. Allt gödselvatten samlas dessutom i den ofvan nämnda gropen, der det sedan upphämtas för att användas till vattning af gräsplaner, härbuskar m. m. d. Att vattnet skall borthämtas ur gropen innan det stiger så högt att dikena stå fulla deraf förstås af sig sjelft. — På de flesta landtställen klagas öfver brist på gödsel till trädgården, men genom här nämnda förfarande bör åtminstone någon hjälp kunna vinnas; ty den underlagda jorden som vid bänkgödsels utkörning sammanblandas med och utkö-

*) Förf. kunde gerna äfven hafva tillagt att der läget för drifbänkarna är surt, afvalna de oftast i förtid, hvilket i fråga om tidiga bänkar är en stor olägenhet.

res med denna, innehåller äfven rätt mycket växtnäring. Att på detta sätt lägga djord och gödselbäddarne bör kunna löna sig allestädes, äfven der bänkplatsen är torr. A. H—g.

Utmärkelser. Direktören och Riddaren N. J. Ericsson på Haga har blifvit kallad till ledamot af *Die Gesellschaft der Gartenfreunde* i Berlin, äfvensom af *Ostpreussische Physikalisch-Ökonomische Gesellschaft* i Königsberg.

Öppen korrespondens.

O. L., T. & T. Det omskrifna ämnet finnes afhandladt i Tidning för trädgårdsodlare för 1863 sid. 3. Vid tillfälle skola vi änyo återkomma dertill.

Annonsor

rörande trädgårdsarranden, trädgårdsmästareplatser, redskaper för trädgårdsodling m. m. d. mottagas till införande i Tidning för trädgårdsodlare mot 12 öre för 40 bokstäver fin stil, en rad gröfre stil till rubrik deri inberäknad. Ingen annons införes under 50 öre och kunna bref-frimärken, helst af 12 och 3 öres valör, sändas säsom betalning. Som tidningen numera vunnit en ganska betydlig spridning i alla delar af landet och äfven i Norrige, Finland och Danmark, erbjuder den för annonsörer, rörande sådant som står i sammanhang med trädgårdsodlingen, större fördelar än någon annan tidning. — För att kunna inkomma i något visst nummer måste annonserna vara komna redaktionen tillhanda före den 10:de i den föregående månaden.

En ung gift trädgårdsmästare med fullgoda kunskaper i alla delar af sitt yrke önskar plats till våren. Han har icke stora anspråk i afseende på löneförhållanden, utan fäster större vikt vid att erhålla en varaktig befattning. Närmare upplysningar lemnas af redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare.

I bokhandeln finnes att tillgå å 75 öre:

Handledning i trädplantering

af

E. LINDGREN.

Med 34 träsnitt i texten.

Innehåll: 1. Äro äfven inom Sverige trädplanteringar mera allmänt af behovet påkallade? — 2. Huru man anskaffar trädfrön och huru dessa förvaras tills de skola utsås. — 3. Säning af trädfrön i plantskola. — 4. Trädfröns säning på fria fältet. — 5. Trädplantors omskolning. — 6. Träds och buskars fortplantning genom sättqvistar. — 7. Träds och buskars fortplantning genom afläggning. — 8. Träds och buskars fortplantning genom rotskott och delning. — 9. Förädling. — 10. Förädlingens praktiska utförande. — 11. De förädlade trädens skötsel närmast efter förädlingen. — 12. Om träds beskärning. — 13. Utplantering af små trädplanter till skog. — 14. Utplantering af allé- och större parkträd. — 15. Utplantering af fruktträd. — 16. Plantering efter en ny metod i kupor ofvanpå marken. — 17. Skötsel af äldre planteringar. — 18. Om häckars anläggning och skötsel. — 19. Om odlingen af de olika fruktträdsarterna. — 20. Om odlingen af de olika arterna af fruktbuskar. — 21. Om odlingen af de allmänaste löfträd. — 22. Om odlingen af barrträd. — 23. Om odlingen af diverse löfbuskar. — 24. Om odlingen af diverse blomsterbuskar.

Fröhandel.

Trädgårds-, Träd- och Blomsterfrön samt Åkerbruksfrön, friska och pålitliga till utsäde, såväl i större som mindre partier, i undertecknads redan 30 år bestående fröhandel. Afvensom *Träd, Buskar och Törnarosor m. m.* Prisförteckning erhålles gratis. Helsingborg i januari 1869. N. P. Jensen.

Innehåll.

Några ord till Sveriges landbrukare i ett för hela landet viktigt ämne. — Om trädgårdsodlingens rationella bedrivande. — Något om huru beskärningen skall verkställas vid plantering af fruktträd. (Forts.) — Camelliers odling i boningsrum. — Om beredning af cider. — Öfversigt öfver trädgårdsgörömlägen i februari månad. — Sveriges import och export af trädgårdsprodukter år 1867. — Något om drifbänkplatsers torrläggande och om vinnande af gödseltillgång. — Utmärkelser. — Öppen korrespondens. — Annonsor.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRYCKERI, 1869.